

Az egyensúly ábécéje. Balázs Imre József laudációja

Balázs Imre József neve mellett a wikipedián négy kifejezés szerepel: költő, irodalomkritikus, szerkesztő, irodalomtörténész. És Imre az az ember, akinél ez a négy szakmai meghatározás egyidőben, ugyanolyan súllyal igaz. Egy olyan korban élünk, amikor mindannyiunk legnagyobb problémája a feladatok, életterületek közötti egyensúly megtalálása, éppen ezért kezdeném azzal, hogy az Erdélyi Magyar Kultúráért Díj idei kitüntetettje ebben tud mindannyiunk példaképe lenne, az egyensúly megtalálásában. Balázs Imre József pályáján a költői, kritikus, szerkesztői, irodalomtörténeti szerepkörök egyszerre, ugyanolyan súllyal, komolysággal és elhivatottsággal működnek, Imre ismerője annak a titoknak, hogy mindezt hogyan lehet egyensúlyban tartani. De az egyensúlyt más vonatkozásban is ismeri. A már idézett wikipédia szócikkben a felsorolt szakmai jelölők előtt szerepel még a „romániai magyar” jelzés is, ami egy irodalmi díj esetében feltételezi a magyar kultúrával való közvetítői szemléletű foglalkozást: a magyar kultúrát más kultúrák létezésének tudatában, azokhoz mérve, az onnan is érkező inspiráció által felszabadítva érdemes művelni. Imre ebben a vonatkozásban is gyakorolja az egyensúlyt: a román kulturális színtérnek is szereplője, angol nyelvű tudományos publikációi is jelentősek.

Balázs Imre József 1976-ban született Székelyudvarhelyen, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem magyar-angol szakán diplomázott, 1998-ban, huszonkét évesen kezdett tanítani a Magyar Irodalomtudományi Tanszéken kortárs és 20. századi magyar irodalmat. *Az avantgárd az erdélyi magyar irodalomban* című doktori értekezését 2004-ben védte meg. 2014 óta az említett tanszék docense. 1999-ben, huszonhárom évesen lett a *Korunk* című folyóirat irodalmi és kritikai rovatának szerkesztője, 2008 és 2012 között pedig főszerkesztője. 2011 és 2021 között több egyéni, illetve csoportos posztdoktori kutatási programban vett részt, 2017 és 2019 között a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János programjának ösztöndíjasa volt. Díjai is azt bizonyítják, hogy a szerkesztői, kritikus, költői, irodalomtudói szerepkörök közötti egyensúlyt Imre igazi műgonddal valósítja meg. Volt Látó-nívódíjas (1998), a Román Írószövetség debüt-díjasa (1998), a Magyar Írószövetség Arany János-jutalmazottja (2003), az MTA Arany János fiatal kutatói díjasa (2006), a Román Írószövetség Kolozsvári Fiókjának díjazottja (2007, 2010, 2014), a Magyar Alkotóművészek Országos Szövetségének (Budapest) Pro Literatura díjazottja kritikus kategóriában (2007), József Attila díjas 2011-ben, Alföld-díjas 2014-ben, a BBTE Bölcsészkarának kiemelt tudományos kutatója 2017-ben, illetve legutóbb, 2021-ben megkapta a Szépirok Társasága és a FISZ Osvát Ernő díját. Ehhez az impozáns listához adódik most hozzá az Erdélyi Magyar Kultúráért Díj, mely összekapcsolja Imre munkásságának területeit.

Mindezek mögött huszonkét magyar, illetve egy román és egy angol nyelvű kötet áll, illetve 244 közlemény a magyar tudományos művek tára szerint. Tizenegy verseskötet, tizenegy kötetnyi értekező próza, öt kritikai-szerkesztői munkához kapcsolódó és hat olyan kötet, amely az irodalomtörténeti munkát reprezentálja – a fentebb emlegetett egyensúly itt is számszerűsítetten is érvényesül. Imre sokféle tevékenységének mérlegét a Facebook-profilja is megvonja: a nyilvános szereplések, könyvbemutatók, író-olvasó-találkozók, kutatóutak, de a kulturális fogyasztás mintázatai (a családi olvasóklub vagy a zene kiemelt szerepe) is nagyon szépen látszanak ezen a profilon.

Egyensúlyt emlegettem és kortárs egyensúlykereső világot, ahol buddhista szerzetesektől, táv- és tájfutóktól, életmód-trénerektől, vallási vezetőktől, káb- és tápszerektől, mentoroktól, személyi edzőktől, relaxációs és meditációs gyakorlatoktól, időszakos és rendszeres diétáktól, tudatos jelenléttől, cirkadián világítástól, applikációk irányította alvási ciklusoktól várjuk az összhang megtalálását. Imrének másik receptje van.

Az új könyve, a Ráció Kiadónál megjelent *A szürrealizmus története a magyar irodalmi mezőben* című monográfia, ezzel a mondattal kezdődik: „A szürrealizmus egyszerre művészeti irányzat, egy sajátos

emberképre épülő gondolkodásmód, illetve egy ehhez illeszkedő etikát feltételező életforma.” Ennek a háromszintességnek a gyakorlása látszik Imre munkái mögött is.

Mert gyakorol egy tudományos és művészi következetességű szakmaiságot. Nem véletlenül érdeklik a betű és az abécé látszólagos esetlegessége mögött meghúzódó logikák, a tudatos ellenőrzés uralma alól kiszabaduló gondolat – leírva, képpé, hangsorrá szerkesztve, a pszichikai automatizmusokra épített művészet, melynek a gondolat- és képformálás emberi képességéről van mondanivalója. Az avantgárd, a szürrealizmus adja meg ennek az álomműködéshez hasonlított írástechnikának az inspirációs keretét, s ez gyakorolható a versírásban – gyereknek és felnőttnek, vers és kép összekapcsolásában (Imre kötetiben mindig nagyon figyel az illusztrációk minőségére is), gyakorolható a szerkesztésben, s általa a tudományos projektek hipotézisei a művészi önkifejezés serkentőivé alakulnak.

A sajátos emberképre épülő gondolkodásmód volt a szürrealizmus második jellemzője. Imre esetében ezt az emberképet sokban ihlette az a Kántor Lajos, aki a Korunknál hosszú ideig volt Imre munkatársa, s a lap kortárs kulturális tendenciák iránti érdeklődését markánsan meghatározta. A *Kántoresque* projekt, melyet Imre diákokkal és kollégákkal együtt a Kántor-hagyaték köztudatban tartására kidolgozott, nemcsak egy kulturális tevékenységre való visszaemlékezés, hanem egy emberkép és egy kulturális éthosz megünneplése is. Ez az emberkép az érdeklődés sokféleségén, az emberi kíváncsiság határtalanságán, képességeink folyamatos erőpróbaín alapszik. A folyamatosan próbára tett és mindig visszanyert egyensúlyon. Kántor Lajoson kívül a másik olyan figura, akit Imrével sokszor szerepmodellként, a Korunk-szellemiség megalapozójaként emlegettünk, az a Dienes László, aki egy eleve páneurópai lapban, s radikalizmussal vegyített kísérletező eklekticizmusban gondolkodott. 1926-ban ő volt a Korunk alapító szerkesztője.

Harmadszor pedig az emberképhez illeszkedő etikát feltételező életforma jelentőségét hangsúlyozta az idézet. A Korunk volt számomra is az a közeg, ahol szerkesztőként elkezdtem beletanulni abba, amit a romániai magyar kultúrával és tudományossággal való foglalkozás jelent. Imre mellett? kezdtém beletanulni. Szerkesztői karrierem legelején többször utaztunk erdélyi és magyarországi helyszínekre bemutatni a lapot, kiadványainkat. Számomra nagyon inspiratív volt az a munkaéthosz, amit Imrénél láttam: nem volt olyan késői vagy korai érkezés, ami Imrét megakadályozta volna abban, hogy az aznapra tervezett feladatokat befejezze. A fáradhatatlanság mellett volt azonban egy vicces, de annál beszédesebb tulajdonság, amit Imre életformájából felfedeztem. Az egyik úton kiderült az, hogy Imre a Păcii/Béke utcában nőtt fel. Nyilván nem tulajdonítok különösebb jelentőséget annak, hogy milyen nevű utcában lakom én vagy mások, de máig nagyon élénken emlékszem arra a pillanatra, amikor ettől a béke utcánévtől mindketten az ottlevő harmadik utastárssal AHA-élményt kezdtünk emlegetni. Ott és akkor nem a világbéke miatt éreztünk így, hanem amiatt a légkör miatt, amit Imre környezetében érezni lehet. Sokszor láttam Imrét nehéz emberi szituációkban, amikor munkahelyen eltérő emberi elvárások és ambíciók között kellett közvetíteni, és mindig képes volt jobb belátásra bírni a feleket, visszahozni az ésszerűséget – a békét – a kommunikációba. Amíg a Korunknál főnököm volt, nagyon szerettem hozzá menni a sarkos véleményeimmel, mert tudtam, hogy mindig kapok majd egy olyan érvet, ami a radikalizmusomat a helyére teszi. És itt van az egyensúly ábécéjének a harmadik betűje: Imre ért ahhoz, hogy egyensúlyban tartson embereket. S itt ne feledkezzünk el arról, hogy Imre e sok minden mellett tanár is – a pályájuk elején járó emberek egyensúlyáért felelős pedagógus.

Ez a díj járjon tehát neki mindezért: az emberek, kultúrák, képességek, tudások, szakmaiságok közötti egyensúly legmagasabb szintű gyakorlásáért.

Gratulálok, Balázs Imre József!

Keszeg Anna